

Maximaal investeren in gezondheid, preventie en anders werken

Ieder jaar publiceert ABF Research nieuwe prognoses over de arbeidsmarktontwikkelingen in de sector zorg en welzijn. Deze prognoses geven een goed beeld van hoe de sector ervoor staat maar dit is wel een eenzijdige benadering van de uitdaging waar de sector momenteel - met de toenemende tekorten - mee van doen heeft. Instrumenten als het terugdringen van verzuim, het verhogen van de deeltijdfactor en van de arbeidsproductiviteit liggen dan voor de hand.

En inzet daarop is ook belangrijk. De regionale werkgeversorganisaties verenigd in RegioPlus, zetten zich dagelijks in om de inzet van medewerkers zo optimaal mogelijk te houden (zowel in de vorm van werkplezier als inzetbaarheid) en voor zoveel mogelijk geïnteresseerden kansen te creëren om mee te werken in de sector zorg en welzijn. De afgelopen jaren hebben duidelijk gemaakt dat de toekomstige vraag naar zorg en welzijn niet alleen via personeel op te lossen is. Een aanvullende, vernieuwende aanpak is nodig, een aanpak die zich richt op de transformatie van werk in zorg en welzijn en het anders organiseren ervan. En een aanpak die het vraagstuk neerlegt bij de zorg en ondersteuning die geleverd moet worden, nog voordat de vraag volgt wie dat dan moet gaan doen.

Zorg en ondersteuning niet meer vanzelfsprekend

Met dit besef in het achterhoofd hebben we dezelfde partij, ABF Research, gevraagd om dezelfde tekorten uit te rekenen zoals zij die jaarlijks opleveren, maar deze keer niet in de vorm van personeelstekorten, maar als zorg en ondersteuning die niet meer geleverd kunnen worden in 2034. Op deze manier krijgen we veel beter zicht op welke zorg en ondersteuning onder druk staat en waar we samen op zoek moeten naar nieuwe manieren om dit op te vangen. De uitkomsten van deze vraag is per branche te vinden in het rapport van ABF Research onder scenario 1.

Toch een aandachtspunt bij deze prognoses. Bij de prognoses wordt deels uitgegaan van het doorzetten van trends uit het verleden en deels van ontwikkelingen zoals gezien door experts van de sector en de arbeidsmarkt. Vanuit RegioPlus monitoren we vrijwel continu de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van zorg en welzijn. Diverse onderzoeken laten zien dat 1 op de 4 mensen in de sector zorg en welzijn zou moeten werken om de zorg en ondersteuning te kunnen blijven bieden zoals die nu geboden wordt. Nog los van de vraag of zoveel mensen daadwerkelijk in de sector willen werken, kan dit ook schadelijk zijn voor andere economische sectoren. Wij hebben ABF Research daarom gevraagd om ook uit te rekenen hoeveel zorg en ondersteuning niet meer geleverd kan worden wanneer het aandeel van de sector niet verder groeit (ofwel gemiddeld in Nederland ongeveer 1 op de 6 mensen blijven werken in zorg en welzijn). De uitkomsten van deze vraag is per branche te vinden in het rapport onder scenario 2a.

Een tweede aandachtspunt bij deze prognoses is dat het om een berekening gaat waarbij zoveel factoren als mogelijk zijn meegenomen. Een factor echter die niet meegenomen kon worden is het 'doorschuiven' van niet-geleverde zorg naar het volgende jaar. Er zit geen stapeling in van effecten die zich in de praktijk bijvoorbeeld uiten in de vorm van wachtlijsten. Het vraagt te veel aannames en daarmee onzekerheden om het doorschuiven van niet-geleverde zorg mee te nemen in de prognoses.

Enorme aantallen zorg kunnen niet meer geleverd worden

Inzicht in deze cijfers maakt duidelijk dat er dringend actie nodig is. Niet alleen om het werk in de sector aantrekkelijk te maken en houden, maar ook werk aan de winkel om buiten het huidige systeem om aan de slag te gaan met hoe we die vraag op een andere manier kunnen beantwoorden dan alleen maar met extra mensen. Waar en hoe kan technologie op een menswaardige manier worden ingezet zodat mensen meer zelf kunnen blijven oppakken? Hoe kan het sociaal domein versterkt worden zodat er (veel) minder inzet vanuit de zorgsector nodig is? Welke systemen en regels zijn ballast geworden voor zorg- en welzijnsprofessionals die in de weg staan in plaats van dat ze bijdragen aan de kwaliteit en continuïteit van zorg?

Zoals bij elk tekort, of dat nu in de vorm van geld of van mensen is, dwingen tekorten tot het maken van keuzes. Ten behoeve van de regionale discussie hebben wij ABF Research gevraagd om een derde scenario te maken, als illustratie van wat het maken van keuzes als gevolg heeft op zorg en ondersteuning die niet geleverd kan worden. Hierbij gaat het puur om een illustratie en zitten daar geen beleidsvoornemens of een bepaalde visie in maar is het puur een scenario zoals we ons dat zouden kunnen voorstellen als uitkomst van een regionale discussie.

In scenario 2b is door ABF Research berekend hoe de aantallen niet-geleverde zorg en ondersteuning eruit zien als er uitzonderingen worden gemaakt voor enkele branches afwijkend op scenario 2a. Ofwel, voor welke branches mag het aandeel wel blijven groeien en wat betekent dat voor de andere branches. Dat betekent dat daarmee de hoeveelheden zorg en ondersteuning die niet geleverd kan worden toeneemt voor de branches die niet ontzien worden en deze hoeveelheden terugvallen naar de aantallen van scenario 1 voor de branches die wel ontzien worden.

Actie is nu geboden

Het is voor het eerst dat op deze manier door ABF Research inzicht is verschaft in de zorg en ondersteuning die in de toekomst niet meer geleverd kan worden in Nederland. Het gaat om enorme aantallen en dat maakt voor ons heel duidelijk hoe urgent het vraagstuk is voor de sector zorg en welzijn. Gelukkig is er ook hoop. De arbeidsmarkt is dynamisch en het is mogelijk om de druk op de sector te verminderen, ook zonder daar extra personeel voor in te zetten. ABF Research heeft in beeld gebracht wat de effecten zijn als a) het verzuim daalt, b) de arbeidsproductiviteit stijgt en c) de deeltijdfactor stijgt. Hoewel alle drie de effecten een behoorlijke effort en verandering van werken vraagt om deze te kunnen realiseren, neemt daardoor de druk op de sector wel degelijk af. Daarom is volgens de prognoses blijvende inzet op nieuwe manieren van werken binnen zorg en welzijn van groot belang.

Zorg én samenleving moeten veranderen

Maar zoals uit deze berekeningen van ABF Research volgt, is de toekomstige vraag naar zorg en ondersteuning dusdanig groot dat er meer nodig is. Als RegioPlus roepen wij daarom we op tot een brede samenwerking tussen overheid, zorg en welzijn, verzekeraars en de samenleving, waarbij gezondheid en welzijn in zorgzame buurten en samen-redzaamheid centraal staan. Welke oplossingen liggen er, wanneer we niet de alsmaar groeiende vraag naar zorg en ondersteuning neerleggen bij steeds meer en meer personeel, maar kijken hoe we de vraag kunnen indammen. Ook hier zijn hoopvolle voorbeelden zichtbaar, zowel binnen de sector, als in de samenleving als in de wereld van tech en IT. Laten we deze initiatieven breed omarmen en hier vol op in te zetten zodat werken in de sector zorg en welzijn leuk en aantrekkelijk blijft én dat mensen die zorg en ondersteuning nodig hierop kunnen blijven rekenen.